ІНСТИТУТ ЛІТЕРАТУРИ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

БІБЛІОТЕКА
СВІТОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

Цао

СЮЕЦІНЬ

▪

СОН
У ЧЕРВОНОМУ ТЕРЕМІ

Том 2
Розділи 41-80

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2025

РОЗДІЛ СОРОК ПЕРШИЙ

Баоюй пробує чай у кумирні Бірюзових грат;
стара Лю, захмелівши, засинає у дворі Насолоди пурпуром

Отже, стара Лю намалювала гарбуза в повітрі та сказала:

— Де квіти опали, з'явилася зав'язь — там дозріє гарбуз.

Усі розреготались. А стара Лю ще відпила вина і зовсім розійшлася.

— Правду кажучи, — заявила вона, — руки і ноги в мене давно огрубіли, неслухняними поробились, а зараз я ще й випила. Того й дивись, упущу чашку! А вона порцелянова! Була б дерев'яна, тоді інша річ!

Знову всі розсміялись, а Фенцзе з усмішкою мовила:

— Якщо хочете, я звелю принести дерев'яні кубки. Але їх у нас цілий набір, тому доведеться вам пити з усіх поспіль! Чи згодні?

«Ось тобі й на! — подумала стара, — Мені й на думку не могло спасти, що у них є дерев'яні кубки! Адже сказала я заради жарту! Бувала ж я в гостях у наших сільських багатіїв і золоті кубки та срібні бачила, але щоб дерев'яні — жодного разу. Це вони з мене потішаються. Бажають дерев'яні чашки для дітей видати за кубки. Щоб мене напоїти! Ну і нехай, вино солодке, наче мед, вип'ю більше — нічого не станеться!» І стара сказала:

— Гаразд, несіть — там видно буде.

Фенцзе наказала Фен'ер:

— Принеси десять кубків із кореня бамбука, вони у передпокої на книжковій полиці стоять.

Фен'ер уже зібралася йти, але Юаньян з усмішкою звернулася до Фенцзе:

— Ті кубки, мабуть, малі, та й недостатньо гарні. Адже ти говорила про дерев'яні. Звели краще подати кубки з кореня самшиту, і нехай бабуся Лю з кожного вип'є.

— Чудова думка! — вигукнула Фенцзе.

Принесли самшитові кубки. Такі величезні, що стара Лю злякалася. Найбільший був, мабуть, з глибокий таз, а найменший удвічі більшим за той, який вона тримала в руці. Натомість тонке гравіювання та чудове різьблення на кубках із зображенням гір, річок, дерев, людей і тварин привели стару в захват. На кожному були написи, виконані скорописом, та особисті печатки майстрів.

— Дайте мені той, що менший! — вигукнула стара.

— З цих кубків ніхто не наважується пити, — сказала Фенцзе. — Занадто великі. Але якщо ви, бабусю, змусили їх шукати, пийте з усіх поспіль, відмовлятися нечесно!

— Помилуйте! — благала стара. — Не можу я так багато пити!

Матінка Цзя, тітонька Сюе та пані Ван заступилися за Лю і сказали:

— Пожартували, і годі! Не можна бабусі стільки пити. Цілком достатньо одного кубка.

— Амітаба! — закричала Лю. — Який менший, я тут вип'ю. А великий додому заберу. Спробую повчитися пити.

Усі так і покотилися від сміху.

Тим часом Юаньян наповнила великий кубок і піднесла Лю, та прийняла його обома руками і почала пити.

— Не поспішай, а то захлинешся, — сказали матінка Цзя і тітонька Сюе, після чого тітонька Сюе звеліла Фенцзе подати старій закуску.

— Чого б ви побажали з'їсти, бабусю Лю? — запитала Фенцзе у гості.

— Та хіба я знаю всі ваші страви? — сплеснула руками стара. — Що не дасте — все добре!

— Дай їй баклажани з в'яленим м'ясом, — запропонувала матінка Цзя.

Фенцзе паличками підчепила шматочок баклажана, поклала просто в рот старій і сказала:

— Ви щодня їсте баклажани, а тепер спробуйте, чи їх смачно готують у нас.

— Та хіба це баклажани? — засміялася Лю. — Ви просто обманюєте мене! Якби були баклажани такими смачними, ми б не сіяли хліб, а саджали самі баклажани!

— Але це справді баклажани! — заговорили інші. — Вас ніхто не дурить.

— Невже? — здивувалася стара. — Можна мені ще, пані? Бо я не розкуштувала.

Фенцзе взяла ще шматочок і знову поклала до рота старій. Та довго жувала, прицмокувала і нарешті з усмішкою сказала:

— Чи баклажан, чи ні — не зрозумієш. Розкажіть, як його готують — може, й у мене таке вийде?

— О, це зовсім неважко! — зі сміхом вигукнула Фенцзе. — Треба взяти свіжий, просто з грядки, баклажан, зняти з нього шкірку, дрібно накришити і підсмажити на курячому салі; потім узяти сушене куряче м'ясо, додати до нього гриби можу, печериці, молоді паростки бамбука, соєвий сир із різними прянощами та сухі фрукти; все це теж дрібно покришити і зварити в курячому бульйоні. Після цього скласти у фарфоровий глечик, залити кунжутною та соєвою олією і щільно закрити. Якщо захочеться, взяти скільки треба й їсти зі смаженою куркою та гарбузовим насінням.

— Боже ти мій! — вигукнула стара, похитала головою і навіть язик висунула. — Скільки ж треба звести курей на цю страву! Не дивно, що так смачно!

Вона неквапливо допила вино і почала обережно крутити в руках кубок.

— Випийте ще, принаймні розвеселіться як слід, — сказала Фенцзе.

— Ні-ні! Я тоді зовсім сп'янію! — запротестувала гостя. — А кубок верчу в руках просто тому, що він мені дуже подобається!

— Ви п'єте вино з дерев'яного кубка, — сказала Юаньян, — а знаєте, що це за дерево?

— Я знаю, — відповіла стара, — а вам звідки знати, панночко! Адже ви живете у розкішному палаці, у розмальованих покоях! Це ми весь час проводимо серед дерев: і спимо під ними, напрацювавшись, і відпочиваємо, коли втомимось. А в голодні роки деревну кору їмо; ми весь час бачимо дерева, чуємо їхній шум, говоримо про них. Тому я й можу відрізнити справжнє від підробного! — стара довго розглядала кубок, потім заявила: — Багаті не тримають у себе дешевих речей, особливо дерев'яних, адже дерево дуже просто дістати. Тому кубок цей, я думаю, зроблений не з тополі, а з жовтої сосни!

Кімната, здавалося, затремтіла від сміху. Тут на порозі з'явилася служниця і звернулася до матінки Цзя зі словами:

— Дівчата-актриси чекають у павільйоні Духмяного лотоса. Вони запитують, починати виставу зараз чи трохи згодом?

— А я зовсім забула про них! — вигукнула матінка Цзя. — Перекажи, хай починають зараз!

— Слухаюсь! — відповіла служниця і вийшла.

Незабаром долинули звуки флейти, потім до неї приєдналася сопілка. Віяв слабкий вітерець, повітря було чисте і прозоре, музика тішила слух, наповнювала душу невимовним блаженством. Баоюй підвівся, налив собі кубок вина, одним духом осушив, знову наповнив, але тут пані Ван теж виявила бажання випити. Тоді Баоюй звелів служницям принести підігріте вино, а свій кубок підніс матері просто до губ.

Незабаром служниці принесли вино, і Баоюй повернувся на своє місце. Пані Ван підвелася, прийняла чайник із рук служниць. Слідом за нею піднялися тітонька Сюе та інші. Матінка Цзя наказала Лі Вань і Фенцзе взяти у пані Ван чайник, сказавши при цьому:

— Хай тітонька сяде, бо якось незручно.

Пані Ван віддала чайник Фенцзе, а сама знову сіла.

— Нехай усі вип'ють іще по два кубки, — розпорядилася матінка Цзя. — Веселитись так веселитись!

З цими словами вона піднесла свій кубок тітоньці Сюе, а потім звернулася до Сян'юнь та Баочай:

— Ви теж випийте по кубку! І ваша сестриця Дайюй нехай вип'є, не будемо сьогодні її щадити!

Матінка Цзя осушила свій кубок, за нею випили Сян'юнь, Баочай і Дайюй.

Стара Лю неабияк захмеліла і, як тільки заграла музика, почала розмахувати руками та притупувати. Баоюй підійшов до Дайюй і шепнув:

— Подивися на бабусю Лю!..

— Колись при звуках священної музики[1] всі звірі пускалися в танець, а зараз танцює одна корова! — всміхнулась у відповідь Дайюй.

Незабаром музика замовкла, і тітонька Сюе з усмішкою сказала:

— Досить, мабуть, пити. Прогуляємось.

Матінка Цзя охоче погодилась, і всі вирушили гуляти.

Розмови зі старою Лю бавили матінку Цзя. Вона взяла її під руку і повела до штучних гір, розповідаючи про дерева, квіти, камені, що траплялися по дорозі. Стара Лю уважно слухала і старалася запам'ятати.

— От уже не думала, що в місті не тільки поважні та шляхетні люди живуть, а й птахи, — казала бабуся. — А що птах говорити може, як той, що в клітці у вас сидить, таке мені й на думку не спадало!

— Яких птахів ти маєш на увазі? — запитали стару.

— Зеленого папуги з червоним дзьобом у золотій клітці, — відповіла бабуся. — Того, що на терасі, — я добре запам'ятала його. І ще старого чорного дрозда — адже він теж розмовляє!

Кожне слово старої викликало вибух сміху.

З'явилися служниці й доповіли, що подано солодощі.

— Мені зовсім не хочеться їсти, — сказала матінка Цзя. — Принесіть сюди — хто захоче, попоїсть.

Служниці принесли два столики та два короби з наїдками. В одному коробі були приготовлені на пару цукрові тістечка з меленими зернами лотоса й коричневими квітами та хрусти з гарбуза на гусячому жирі. В іншому коробі — зварені в олії, крихітні, завбільшки цунь, пельмені та запечені в тісті фрукти.

— Яка начинка у пельменях? — запитала матінка Цзя.

— З крабів, — відповіли їй.

— Хто ж зараз їстиме скоромне? — сердито спитала матінка Цзя.

Фрукти, запечені в тісті, матінці Цзя теж не сподобались, і вона запропонувала скуштувати їх тітоньці Сюе. Сама ж узяла трохи хрустів, відкусила шматочок і віддала служницям. Зате стара Лю, помітивши, що в тісті запечені найдобірніші фрукти і всі вони найхимернішої форми, вибрала шматочок, схожий на півонію, та з усмішкою мовила:

— Наші сільські й із паперу таке не виріжуть! Просто шкода їх їсти! Можна, я візьму з собою, щоб показати вдома?

— Я дам тобі цілий короб, — заспокоїла її матінка Цзя, — а зараз їж, поки гарячі!

Нічого подібного стара Лю не те, що не їла, але навіть не бачила. І все таке смачне, так гарно на тарелі розкладено! Вона їла і їла, доки не спорожніла половина блюда. Все, що залишилося, Фенцзе наказала віднести дівчаткам-актрисам.

Прийшла годувальниця з Дацзе на руках. Усі почали з нею бавитися. Дівчинка гралася з великим помелоном, який тримала в руках, але, помітивши у Баньєра цитрус «рука Будди», потяглася за ним. Хоч як намагалися служниці її відволікти, мала плакала і вимагала цитрус. Тоді в неї відібрали помелон, віддали Баньєру, а в нього попросили цитрус. Баньєру вже набрид цитрус, і він охоче віддав його в обмін на помелон, такий стиглий і ароматний. Ним можна було грати як м'ячем, навіть підбивати ногою.

Тим часом матінка Цзя встигла випити чаю й разом зі старою Лю попрямувала до кумирні Бірюзових ґрат. Біля воріт їх зустріла Мяоюй і повела на подвір'я, де було багато квітів і дерев.

— Так, — похитала головою матінка Цзя, — цим проповідникам зовсім нема чого робити, от вони й стежать за порядком! Недарма тут так гарно!

Мяоюй запросила матінку Цзя до східної зали для жертвоприношень, але та відмовилася.

— Ми щойно їли скоромне, — мовила вона, — тому грішно входити до храму самого Будди. Посидимо тут краще, вип'ємо чаю.

Баоюй тим часом не зводив очей із Мяоюй. Він бачив, як черниця власноручно піднесла матінці Цзя чорну лаковану тацю у формі квітки бегонії, на таці золотом був намальований дракон у хмарах, який дарує довголіття, і стояла закрита білою кришечкою чайна чашка з порцеляни Ченхуа[2], розмальована квітами.

— Я не п'ю чай із Люаня[3], — попередила матінка Цзя.

— Знаю, — відповіла Мяоюй. — Це зовсім інший, він називається «Брови поважного старця».

— А воду для нього де брали? — поцікавилася матінка Цзя.

— Вода дощова. Я зберігаю її з минулого року, — відповіла Мяоюй.

Матінка Цзя відпила трохи і передала чашку старій Лю.

— Ану скуштуй!

Стара єдиним духом випила чай і з усмішкою сказала:

— Чай хороший, але слабенький — міцніше треба заварювати!

Інші теж пили чай із таких же горняток.

Мяоюй тим часом підвелася, непомітно смикнула за рукав Баочай і Дайюй, і ті вийшли слідом за нею. Баоюй крадькома

пішов за дівчатами. Мяоюй провела сестер до себе в кімнату, посадила Баочай на тахту, а Дайюй на круглу очеретяну подушечку, на якій зазвичай сиділа сама, закип'ятила чай.

— Вирішили випити свого чаю! — вигукнув Баоюй, заходячи до кімнати.

— А ти відчув, що тут збираються пити? — засміялися дівчата. — Але тобі навряд чи щось знайдеться.

Мяоюй хотіла подати ще одну чашку, але на порозі з'явилася черниця з чашкою в руках. Мяоюй знаком зупинила її. Баоюй одразу зрозумів, у чому річ. З цієї чашки пила стара Лю, і Мяоюй вважала її осквернено. Мяоюй принесла ще дві чашки. На одній, тій, що з вушком, було написано уста́вним почерком: «Келих тиква-горлянка», а потім «Коштовність Ван Кая»[4] і вже зовсім дрібними ієрогліфами: «У четвертому місяці п'ятого року Юаньфен[5] цю чашку виявив у імператорській бібліотеці Су Ші з Мейшаня».

Наповнивши чашку чаєм, Мяоюй подала її Баочай.

На другій чашці, схожій на буддійську натру, лише трохи меншій, написано стилем «чжуань»[6]: «Чаша взаєморозуміння». Мяоюй налила в неї чай для Дайюй, а ковшик із зеленої яшми, з якого зазвичай пила сама, піднесла Баоюю.

— Кажуть, мирські закони рівні для всіх, — з усмішкою мовив Баоюй. — Чому тоді їм дали старовинні чашки, а мені — грубий посуд?

— Ти називаєш це грубою посудиною? — здивувалася Мяоюй. — А я ось упевнена, що у вашому будинку такої не знайдеться!

— Прислів'я говорить: «Потрапиш у чужу країну — дотримуйсь її звичаїв», — знову всміхнувся Баоюй. — Якщо вже я тут, доведеться, мабуть, і дорогоцінний посуд вважати простим, будь він навіть із золота, перлів чи яшми!

— От і добре! — зраділа Мяоюй.

Вона зняла з полиці чашу із зображенням дракона, що згорнувся дев'ятьма кільцями, десятьма вигинами та ста двадцятьма колінцями, і з усмішкою мовила:

— У мене залишилася вільною лише ця чашка. Вип'єш, якщо я наллю?

— Звичайно! — радісно вигукнув Баоюй.

— Ти вип'єш, я знаю, тільки нема чого даремно переводити такий прекрасний чай! — сказала Мяоюй. — Чув прислів'я?

ЗМІСТ

РОЗДІЛ СОРОК ПЕРШИЙ
Баоюй пробує чай у кумирні Бірюзових грат;
стара Лю, захмеливши, засинає у дворі Насолоди пурпуром 3

РОЗДІЛ СОРОК ДРУГИЙ
Царівна запашних трав запашними словами
розсіює підозри; Фея річки Сяосян витонченими жартами
договорює недомовлене. 15

РОЗДІЛ СОРОК ТРЕТІЙ
У будинку збирають гроші, щоб відсвяткувати
день народження Фенцзе; Баоюй влаштовує скромне
жертвоприношення, щоб висловити приховане почуття 28

РОЗДІЛ СОРОК ЧЕТВЕРТИЙ
Непередбачена випадковість викликає у Фенцзе ревнощі;
після пережитої неприємності Пін'ер упорядковує
свій туалет. 40

РОЗДІЛ СОРОК П'ЯТИЙ
Дружніми промовами дівчата скріплюють дружній союз;
Похмурого вечора Дайюй складає вірші про негоду 52

РОЗДІЛ СОРОК ШОСТИЙ
Аморальна людина замишляє аморальний вчинок;
Юаньян дає клятву не виходити заміж 66

РОЗДІЛ СОРОК СЬОМИЙ
Дурня, що грає почуттями, нещадно б'ють;
жорстокий хлопець, рятуючись від біди, біжить у далекі краї. . . . 79

РОЗДІЛ СОРОК ВОСЬМИЙ
Хлопець, що зловживає почуттями, помиляється
у своїх почуттях і їде в далекі краї; дівчина,
що схиляється перед витонченим, наполегливо
прагне до витонченого і вчиться складати вірші 92

РОЗДІЛ СОРОК ДЕВ'ЯТИЙ
У кришталевому царстві білого снігу червоніє слива;
юна діва, пахнучи ароматами, їсть ароматне смажене м'ясо 106

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТИЙ
У альтанці Очерету під снігом змагаються у написанні віршів;
в огорожі Теплих ароматів складають новорічні загадки. 119

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ ПЕРШИЙ
Сюе Баоцінь складає вірші про давнину;
неосвічений лікар прописує непридатні ліки 141

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ ДРУГИЙ
Спритна Пін'ер замовчує зникнення браслета «вус краба»;
мужня Цінвень під час хвороби штопає плащ
із павиного пуху 155

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ ТРЕТІЙ
У палаці Нінго перед Новим роком
роблять жертвоприношення; у палаці Жунго під час
Свята ліхтарів улаштовують бенкет. 171

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ ЧЕТВЕРТИЙ
Матінка Цзя висміює старі, набридлі сюжети;
Ван Сіфен намагається розважити бабусю. 188

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ П'ЯТИЙ
Дурна наложниця накликає ганьбу на дочку;
підступна рабиня таїть ненависть до молодої господині 204

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ ШОСТИЙ
Кмітлива Таньчунь думає про те, як би скоротити витрати;
мудра Баочай намагається всім догодити. 218

РОЗДІЛ П'ЯТДЕСЯТ СЬОМИЙ
Хитра служниця улесливими розмовами випробовує Баоюя;
добра тітонька ласкавими словами втішає Чорнобрівку 233

РОЗДІЛ П’ЯТДЕСЯТ ВОСЬМИЙ
У тіні абрикоса уявний чоловік оплакує уявну дружину;
біля візерунчастого вікна юна діва розповідає
про дурну примху 253

РОЗДІЛ П’ЯТДЕСЯТ ДЕВ’ЯТИЙ
Біля греблі Вербового листя гудять Ін’ер і лають Чуньянь;
у двір Насолоди пурпуром терміново
викликають посередника 265

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТИЙ
Рожеву мазь підмінюють жасминовою пудрою;
за допомогою есенції мейгуй розкривають історію
порошку гриба фулін 274

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ПЕРШИЙ
Щоб не постраждали невинні,
Баоюй бере вину на себе; користуючись своїми правами,
Пін’ер вершить справедливий суд 287

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ДРУГИЙ
Сян’юнь, п’яний, засинає на подушечці з опалих пелюсток
гортензії; Сянлін, бешкетуючи, забруднює нову спідницю
з гранатового шовку. 298

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ТРЕТІЙ
У дворі Насолоди пурпуром влаштовують нічний бенкет;
у палаці Нінго ховають померлого від пігулок безсмертя 321

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ЧЕТВЕРТИЙ
Доброчесна дівчина пише вірші про п’ять красунь давнини;
молодий розпусник дарує «підвіску дев’яти драконів». 340

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ П’ЯТИЙ
Цзя Лянь потай бере Ю Ерцзе; Ю Саньцзе має намір
будь-що-будь вийти заміж за Лю Сянляня 357

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ШОСТИЙ
Любляча дівчина, ображена у своїх почуттях,
йде в інший світ; байдужий юнак, який має холодне серце,
вступає в секту Порожнечі. 368

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ СЬОМИЙ
Дивлячись на подарунки, Дайюй згадує рідні краї;
розкривши таємницю, Фенцзе із пристрастю допитує слугу 377

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ВОСЬМИЙ
Наївну Ю Ерцзе обманом перевозять до саду Розкішних видовищ; ревнива Фенцзе вчиняє скандал у палаці Нінго. 391

РОЗДІЛ ШІСТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТИЙ
Підступна Фенцзе задумує вчинити вбивство чужими руками; доведена до відчаю Ерцзе накладає на себе руки 404

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТИЙ
Лінь Дайюй збирає поетичне товариство «Квітка персика»; Ші Сян'юнь пише вірші про вербові пушинки 416

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ПЕРШИЙ
Ображені та незадоволені намагаються посіяти ворожнечу; закохані зненацька потрапляють у поле зору Юаньян 430

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ДРУГИЙ
Самовпевнена Ван Сіфен соромиться зізнатись у своїй хворобі; самовпевнена дружина Лай Вана, користуючись своїм впливом, сватає свого сина 444

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ТРЕТІЙ
Дурне дівчисько знаходить мішечок із любовним зіллям; несмілива панночка боїться заговорити про вкрадений золотий фенікс 455

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ЧЕТВЕРТИЙ
Звинувачення у розпусті та наклепі тягне за собою обшук у саду Розкішних видовищ; бажання позбутися пліток призводить до розриву з палацом Нінго 466

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ П'ЯТИЙ
У розпал вечері чуються скорботні зітхання; за віршами, складеними у свято Середини осені, передбачають майбутнє. 483

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ШОСТИЙ
Мелодія флейти на Блакитному горбі навіює смуток; вірші, вигадані в павільйоні Кришталевої западини, викликають відчуття самотності 499

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ СЬОМИЙ
Хорошу дівчину несправедливо звинувачують у розпусті; чарівні дівчата-актриси йдуть від мирського життя в монастир. 516

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ВОСЬМИЙ
Старий вчений-конфуціанець ставить тему для віршів про полководця Гуйхуа; безрозсудний хлопець складає поминальну пісню діві — Покровительці лотосів. . . . 532

РОЗДІЛ СІМДЕСЯТ ДЕВ'ЯТИЙ
Сюе Пань бере за дружину сварливу дівчину; Інчунь видають заміж за жорстокого юнака 558

РОЗДІЛ ВІСІМДЕСЯТИЙ
Безвинна Сянлін зазнає побиття хтивого чоловіка; даос Ван жартома розповідає про засіб від жіночих ревнощів. . . 566